

Sviatosť pokánia

„Ďalej chcem požiadať o novú pastoračnú odvahu, aby každodenná výchova kresťanských spoločenstiev vedela **presvedčivým a účinným spôsobom predkladať praktizovanie sviatosti zmierenia**. Ako sa pamätáte, na túto tému som poukázal v r. 1984 posynodálnou exhortáciou *Reconciliatio et paenitentia*. Tento dokument zhrnul ovocie úvah zasadania Biskupskej synody, ktorá sa venovala tejto problematike. Vtedy som prosil o vyvíjanie všemožného úsilia na **zabránenie krízy "zmyslu pre hriech"**, ktorú badať v súčasnej kultúre. Ale ešte viac som vyzýval, aby sme znovu **objavili Ježiša Krista ako tajomstvo spásy**. V Kristovi nám Boh ukazuje svoje súciteľné srdce a úplne nás so sebou zmieruje. Kristovu tvár musíme znovu objaviť aj prostredníctvom **sviatosti pokánia, ktorá je pre kresťana "riadnou cestou na dosiahnutie odpustenia ťažkých hriechov po krste"**. Keď sa spomenutá Synoda zaoberala týmto problémom, všetci jej účastníci mali pred očami krízu, ktorá sa objavuje zvlášť v niektorých oblastiach sveta. Príčiny, ktoré sú pri jej koreňoch, v tomto krátkom časovom rozpätí ešte nezmizli. Ale Jubilejný rok, ktorý sa zvlášť vyznačoval návratom k sviatosťnej spovedi, ponúkol nám povzbudzujúce poslanstvo, ktoré by sa nemalo zanedbať: Ak mnohí veriaci a medzi nimi mnohí mladí, s úžitkom prijali túto sviatosť, potom je pravdepodobne potrebné, aby sa duchovní pastieri vyzbrojili väčšou dôverou, tvorivosťou a vytrvalosťou pre jej odporúčanie a jej patričné doceňovanie. Pred dočasnými krízami sa - drahí bratia v kňazstve - nesmieme vzdávať! Pánove dary - a sviatosť patria k najvzácnejším z nich - prichádzajú od toho, ktorý dobre pozná srdce človeka a je Pánom dejín.“

(Nmi 37)

Presvedčivým a účinným spôsobom...

Čo u sviatosti pokánia znamená „účinný“?

Sviatosť pokánia nie je len nejaký magický obrad, kde si niečo odbavím, lebo sa to patrí (napr. je prvý piatok, alebo máme v rodine pohreb a pod.). Je to, slovami pápeža, jeden z najvzácnejších Božích darov. A aby sme tomuto daru dokázali porozumieť, **je dôležité najprv porozumieť podstate hriechu**, s ktorým má táto sviatosť čo dočinenia.

Zabránenie krízy "zmyslu pre hriech"

Vo svojej encyklike *Reconciliatio et paenitentia* pápež začína podobenstvom o márnotratom synovi. Práve toto podobenstvo odhaľuje **podstatu hriechu, ktorým je nevieru:**

- *Keby syn naprosto dôveroval otcovi a jeho láske, isteže by neutekal z domu preč, aby si zariadil nový život, život v praxi bez otca, hoci z jeho majetku, ktorý od neho dostal.*
- *Syn ale odišiel a tým vyjadril základný postoj nedôvery voči svojmu otcovi. Jeho odchod manifestoval jeho názor: Bez otca a podľa mojich predstáv mi bude určite lepšie!*

A to nás privádza k otázke hriechu – hlavne toho ťažkého – o ktorý ide v prvom rade ako v Biblii, keď hovorí o hriechu, tak aj vo sviatosti pokánia.

Ťažký hriech

V Biblii čítame:

¹⁶ Keď niekto vidí, že jeho brat pácha hriech, ktorý nevedie k smrti, nech prosí a Boh mu dá život, totiž tým, čo páchajú hriech, ktorý nevedie k smrti. Je aj hriech, ktorý vedie k smrti; o takom nehovorím, že sa treba zaň modliť.

(1 Jn 5,16)

Aký hriech vedie k smrti?

Ježiš to hovorí na niekoľkých miestach:

¹⁶ Kto uverí a dá sa pokrstiť, bude spasený; ale kto neuverí, bude odsúdený.

(Mk 16,16)

⁶ Ak niekto neostane vo mne, vyhodia ho von ako ratolesť a uschne. Potom ich pozbierajú, hodia ich do ohňa a zhoria.

(Jn 15,6)

²⁸ Veru, hovorím vám: Ľuďom sa odpustia všetky hriechy i rúhania, ktorými by sa rúhali. ²⁹ Kto by sa však rúhal Duchu Svätému, tomu sa neodpúšťa naveky, ale je vinný večným hriechom. “³⁰ Lebo hovorili: „Je posadnutý nečistým duchom.“

(Mk 3,28)

Za všetkými týmito výrokmi sa ukrýva to isté:

- **NEVIERA** spočívajúca v starom myslení (Mk 3,28; 16,16;)

- **Strata VZŤAHU lásky s Bohom (Jn 15,6)**

Neviera, ktorá znamená, že neverím Ježišovým Jeho slovu, či dokonca tomu, že je Syn Boha. A preto neostávam s Ním, volím si svoj vlastný život bez Neho a uprednostňujem svoje vlastné názory a postoje, pretože im dôverujem viac, ako Ježišovi.

Podobne to definuje aj Katechizmus:

Tým, že sa hriešnik v tejto sviatosti zveruje súdu milosrdného Boha, anticipuje určitým spôsobom súd, ktorému bude podrobený na konci tohto pozemského života. Lebo len teraz, v tomto živote sa nám dáva možnosť voliť si medzi životom a smrťou a iba cestou pokánia môžeme vstúpiť do kráľovstva, z ktorého nás vylučuje ťažký hriech.⁶⁹ Tým, že sa hriešnik vierou a pokáním obráti ku Kristovi, prejde zo smrti do života a už "nepôjde na súd" (Jn 5,24).

(KKC 1470)

Ťažký hriech je teda opakom VIERY a POKÁNIA, čiže zmeny myslenia podľa Ježišovho slova. Zaznieva to aj inde:

Ťažký hriech vyžaduje plné vedomie a úplný súhlas. Predpokladá poznanie hriešnej povahy činu, poznanie, že sa čin protiví Božiemu zákonu. Zahrňuje v sebe tiež dostatočne uvážený súhlas a osobné rozhodnutie. Predstieraná nevedomosť a zatvrdilosť srdca nezmenšujú, ale naopak zvyšujú dobrovoľnú povahu dobrovoľnosti hriechu.

(KKC 1859)

Je to teda slobodné rozhodnutie rozísť sa v danej veci s Bohom a s Jeho slovom. Heslom ťažkého hriechu je ono slávne: „...ale JA si myslím, že...“

Márnotratný syn spáchal ťažký hriech voči otcovi nie tým, že konal nejaké zločiny, alebo podobne. Spáchal ho proste tým, že otca opustil. A následok – „trest“ – bol tiež logický a prirodzený: viac už nežil s otcom, nie preto, že by ho otec trestal, či vyhnal, ale preto, že otca opustil a to on...

Toto naznačuje aj iné miesto v Katechizme, ktoré hovorí:

Aby sme pochopili túto cirkevnú náuku a prax, treba si uvedomiť, že hriech má dvojaký následok. Ťažký hriech nám odníma spoločenstvo s Bohom, a tým nás robí neschopnými večného života, ktorého strata sa nazýva "večným trestom" za hriech. Na druhej strane, každý hriech, aj ľahký, zapríčiňuje nezdravé pripútanie k stvoreniam, ktoré potrebuje očisťovanie tak tu na zemi ako aj po smrti, v stave, ktorý nazývame očisťec. Toto očisťovanie oslobodzuje od takzvaného "časného trestu" za hriech. Oba tieto tresty sa nemajú chápať ako nejaký druh pomsty, ktorú Boh ukladá zvonku, ale ako čosi, čo vyplýva zo samej povahy hriechu. Obrátenia, ktoré pochádzajú z vrúcnej lásky, môže dosiahnuť úplné očistenie hriešnika, takže už niet nijakého trestu.

(KKC 1472)

Ťažký hriech je ťažké spáchať...

Tak sa to zvykne hovoriť a je to pravda. Aby sme spáchali ťažký hriech, je potrebné nasledovné:

- POZNAŤ Božie slovo,...
- ...NEUVERIŤ mu...
- ...a po zrelej úvahe sa SLOBODNE ROZHODNÚŤ vykonať niečo iné, odlišné, a to vo veci vážnej, nie maličkosti.

Inými slovami, uprednostniť svoje staré zmýšľanie pred Božím, ktoré sa nám nepozdáva a neveríme, že je pre nás najlepšie možné... Na druhej strane...:

...Ale je ľahké v ňom zotrvať!

Na druhej strane ale **ťažký hriech predpokladá, že sme niekedy predtým tento hriech *nevery zanechali***, čiže už sme niekedy uverili a obrátili sa!

Týmto okamihom samého prvého obrátenia by mal byť **KRST**, ako naznačuje aj pápež:

sviatosti pokánia, ktorá je pre kresťana "riadnou cestou na dosiahnutie odpustenia ťažkých hriechov po krste

(Nmi 37)

Katechumenát dospelého:

Preto krstu dospelého nutne musí predchádzať katechumenát, v ktorom sa dospelý človek pre vieru rozhodne:

Katechumenát alebo formovanie katechumenov má za cieľ im umožniť, aby ako odpoveď na Božiu iniciatívu a v spojení s cirkevným spoločenstvom priviedli k zrelosti svoje obrátenie a svoju vieru. Ide o "formovanie k plnému kresťanskému životu...", ktorým sa učeníci zjednocujú s Kristom, svojím učiteľom.

(KKC 1248)

Všimnime si, že **Katechizmus zdôrazňuje presne to, čo je opakom „Hriechu vedúceho k smrti“:**

- **VIERA a OBRÁTENIE,**
- **JEDNOTA s Kristom** (v spoločenstve lásky)

Katechumenát dieťa:

My, hoci sme boli pokrstení ako deti, sme neboli od tejto nutnosti katechumenátu oslobodení. Naopak, Katechizmus hovorí výslovne:

Krst detí už svojou povahou vyžaduje katechumenát po krste. Pritom nejde len o potrebu náboženskej výchovy po krste, ale aj o nevyhnutné rozvinutie krstnej milosti pri raste osoby.

(KKC 1231)

Čo ale, ak sa tento katechumenát nekonal?

V praxi to totiž vyzeralo nejako takto:

- Do 1. sv. prijímania dieťa ešte nie je vo veku *rozlišovania* a preto nedokáže plne rozvinúť svoju vieru.
- Po 1. sv. prijímaní sa tento katechumenát mal začať – namiesto toho sa ale po (väčšinou formálnom a nepripravenom) slávení tejto sviatosti príprava *skončila*. Okrem náboženstva v škole (a to boli iba vedomosti, nie formovanie k viere), sa dieťa vôbec nezapojilo do spoločenstva Cirkvi a väčšinou vo viere vôbec nerástlo.
- A tak, keď prišla birmovka, ktorá mala katechumenát uzavrieť a byť bránou do plného, dospelého a zrelého života veriaceho s Kristom a v Cirkvi, tak namiesto toho bola koncom aj toho posledného, „slávnostným odhlásením sa z náboženstva“...

VÝSLEDKOM JE, ŽE SME SA VÄČŠINOU VLASTNE NIKDY NEOBRÁTILI!

Ježiš nehlásal Evanjelium ateistom, dokonca ani pohanom. Hlásal ho veriacim ľuďom, ktorí žili podľa Zákona. Podstata obrátenia spočívala v prechode od *dodržiavania Zákona k životu v Bohu.*

My sme tento prechod, toto hlboké druhé obrátenie (ktoré malo prísť pred birmovkou) väčšinou nikdy neprežili. Ostali sme len na úrovni Zákona, neobrátení a väčšina ľudí pozvoľna opustila aj túto prípravnú úroveň a upadla do stavu medzi ateizmom a poverou...

Aby bola spoveď účinná, je potrebné obrátenie

Spoveď je niečo, čo je tu na to, aby obnovovalo a upevňovalo toto POKRSTOVÉ OBRÁTENIE:

- **OBNOVA** – to vtedy, ak ťažkým hriechom – čiže skutkom *nevery* – opustím

Boha a to vyžaduje návrat k Bohu a k Božiemu spôsobu myslenia, žitia a konania s Ním a v Ňom.

- UPEVNENIE – to je zase zmysel povinnosti „ročnej spovede“ kedy raz do roka, na Veľkú noc, kedy slávime Ježišovo uzavretie Zmluvy o synovstve s nami na dreve Kríž, aj my sami, zo svojej strany, znova potvrdzujeme svoje obrátenie a jeho autentickosť.

Preto **spoved' vyžaduje skutočné a hlboké obrátenie**, ako to hovorí katechizmus:

Vnútorne pokánie je radikálne preorientovanie celého života, návrat, obrátenie celého nášho srdca k Bohu, skoncovanie s hriechom, zavrnutie zla spolu s odporom ku zlým skutkom¹, ktorých sme sa dopustili. Zároveň zahrnuje túžbu a rozhodnutie zmeniť život s nádejou na Božie milosrdenstvo a s dôverou v pomoc jeho milosti.

Toto obrátenie srdca je sprevádzané spásonosnou bolesťou a zármutkom, ktoré cirkevní Otcovia nazývali animi cruciatus (trýzňou ducha), compunctio cordis (skrúšenosťou srdca).

(KKC 1431)

- **PREORIENTOVANIE** života a konania svedčí o **obnovení DÔVERY** k Bohu;
- **BOLEST'** zase svedčí o **obnovení VZŤAHU** k Bohu.

Katechizmus hovorí, že **bez týchto podmienok je spoved' – ako každý iný skutok pokánia – neplatná:**

Ako to bolo už u prorokov, Ježišova výzva k obráteniu a pokániu sa netýka predovšetkým vonkajších skutkov, "vreca a popola", pôstov a umŕtvovaní, ale obrátenia srdca, vnútorného pokánia. Bez neho skutky pokánia zostávajú neplodnými a klamnými; vnútorné obrátenie naopak pobáda k vyjadreniu tohto postoja vo viditeľných znakoch, úkonoch a skutkoch pokánia.

(KKC 1430)

¹ Všimnime si: skoncovanie s hriechom, nie hriechmi, ktoré sú len ovocím toho Hrichu, čiže nevery. A hneď v nasledujúcom sa znova rozlišuje medzi zlom a zlými skutkami, ktoré z neho plynú. Zlo pritom podľa Biblie spočíva práve v opustení Boha: „Ved' dvoch ziel sa dopustil môj ľud: mňa opustili, prameň živých vôd, aby si vykopalí popraskané cisterny, ktoré vodu udržať nemôžu.“ (Jer 2,13)

Čo teda urobiť pre to, aby bola spoveď účinná?

Pretože spoveď účinná nebýva. Väčšinou je bremenom, ktoré si treba „odbaviť“, občas „úľavou“ podobnou tomu, keď sa vyrozprávame niekomu, kto nás poteší a povzbudí – spoveď je ale niečo nekonečne viac!!!

Čo teda urobiť pre to, aby účinnou bola?

- **Uvedomiť si, že jej podstatou je radikálne obrátenie** = zmena myslenia a zmýšľania = uverenie Bohu a Jeho slovu = prijatie novej identity Božieho syna (dcéry) a vstup do Božej rodiny a život s Otcom v Kristovi.
- **Chápať spoveď ako „bodku“ za týmto procesom obrátenia**, ktorým prechádzame už *pred ňou!*

Dobre to vyjadruje práve veľkonočná spoveď:

- najprv 40 dní duchovnej obnovy s cieľom obnoviť vieru a obrátenie

- a potom zavŕšenie tohto procesu v slávení pokánia a v sviatosti pokánia, ktorá sa tak stáva onou „hostinou“ a „oslavou“ z podobenstva o márnoträtom synovi.